

УДК 811.161.2'367.62:355.01
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/94-1-41>

Марія ВАКУЛИЧ,

orcid.org/0000-0002-1429-8237

*молодший науковий співробітник відділу романських, германських та балтійських мов
Інституту мовознавства імені О.О. Потебні Національної академії наук України
(Київ, Україна) mbowuar@gmail.com*

КАТЕГОРІЯ ПЕРСОНАЛЬНОСТІ У МОВНОМУ ЛАНДШАФТІ: ВОЄННІ КОНТЕКСТИ

Мовний ландшафт міста – це комунікація у відносно замкнутій спільноті, серед «своїх», а не «чужих», між я і ти-ми-ви. Протиставлення «свої-чужі» природно особливо актуалізоване в період зовнішньої воєнної загрози, яка згуртовує і об'єднує спільноту – ціннісно та емоційно, що і дозволяє громадянам ефективніше взаємодіяти. Зазначена опозиція яскраво проявлена у лінгвістичному ландшафті м. Києва через категорію персональності, що і розглянуто у статті. Метою статті став аналіз прояву семантики персональності на матеріалі лінгвістичного ландшафту столиці України часу російсько-української війни (2023–2025).

*Проаналізований матеріал показує, що у мовному ландшафті м. Києва воєнного часу переважають тексти, у яких особливо частотні 2 особа однини – ти і 1 особа множини – ми (також особливо поширений займенник **наш**). Таке домінування може бути пояснене самою прагматичною метою: не вираження власних почуттів і емоцій я, а запитання, звернення, заклик до іншого, ти-співрозмовника, до якого скеровано текст. Крім того, бачимо, що на перше місце висувуються не індивідуальні потреби і інтереси, а колективні, громадські. Мова відображає загальні суспільні тенденції, спровоковані нинішньою дійсністю України – активну комунікацію у громаді (між найближчими я і ти); згуртування містян до єдиної спільноти (ми-об'єднання), залучення до активної взаємодії і опору (я-ти-ми).*

Значний масив текстів, маркований персональністю ти, містить імперативи, які виражають спонукання адресата до виконання дії. Майже відсутня у зібраному матеріалі третя особа (він, вона, воно), яка неактуалізована і віддалена, бо не належить до ближнього кола 1 і 2 осіб, що безпосередньо комунікують. У контексті понять «свій-чужий» важливий займенник свій, семантика якого залежно від контексту корелює із значенням займенників мій, твій, наш, їхній.

Ключові слова: мовний ландшафт, персональність, займенник, імператив, семантика, суб'єкт, адресат, комунікація.

Mariia VAKULYCH,

orcid.org/0000-0002-1429-8237

*Junior scientist at the Department of Romance, Germanic and Baltic Languages
O.O. Potebnia Institute of Linguistics of National Academy of Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) mbowuar@gmail.com*

THE CATEGORY OF PERSONALITY IN THE LINGUISTIC LANDSCAPE: WAR CONTEXTS

The linguistic landscape of a city can be viewed as communication within a relatively cohesive community – among “insiders” rather than “outsiders” – between “я” (I) and “ти-ми-ви” (you-we-you (PL)). The opposition between “insiders” and “outsiders” becomes particularly salient during periods of external military threat, which unites and brings together the community – both in terms of values and emotions – allowing citizens to interact more effectively. This opposition is clearly manifested in the linguistic landscape of Kyiv through the linguistic category of personal deixis, which is discussed in the article. The aim of the study is to analyse how the semantics of personal deixis are manifested in the linguistic landscape of Kyiv during the Russian-Ukrainian war (2023–2025).

The analysed material shows that, in the wartime linguistic landscape of Kyiv, texts containing frequent occurrences of the second-person singular “ти” (you) and the first-person plural “я” (we) (as well as the possessive “наш” (our)) predominate. This predominance can be explained by pragmatic motivations: rather than expressing the speaker’s own feelings and emotions of “я” (I), such texts ask questions, issue appeals, or direct exhortations to the interlocutor – the addressee represented by “ти” (you (SG)), to whom the text is addressed. In addition, we observe that collective and public needs and interests increasingly take precedence over individual ones. The language reflects broader social tendencies prompted by the current reality in Ukraine: intensified communication within the community (between immediate interlocutors, “я” (I) and “ти” (you (SG))); the consolidation of city dwellers into a unified collective (we-association); and their engagement in active interaction and resistance (“я-ти-ми” (I-you (SG)-we)).

A substantial number of texts marked by the personal deixis “ти” (you (SG)) contain imperative constructions that

urge the addressee to perform an action. By contrast, third-person forms (“*він*” (he), “*вона*” (she), “*воно*” (it)) are almost absent from the collected material, as they are not foregrounded and denote referents who lie outside the immediate circle of first- and second-person participants directly engaged in communication. Within the “insider-outsider” conceptual framework, the reflexive possessive pronoun “*свій*” (one’s own) also plays an important role; depending on the context, its semantics correlate with those of the pronouns “*мій*” (my), “*твій*” (your), “*наш*” (our), “*їхній*” (their).

Key words: linguistic landscape, personal deixis, pronoun, imperative, semantics, subject, addressee, communication.

Постановка проблеми. Часопросторове і смислове наповнення лінгвістичного ландшафту міста визначає онтологічна тріада Я-ТУТ-ТЕПЕР.

Лінгвістичний ландшафт міста обмежений географічно, оскільки окреслюється чіткими межами населеного пункту, творячи своєрідний замкнений простір. Лінгвістичний ландшафт міста змінний та адаптивний відповідно до суспільних трансформацій, динамічний у часі, тож тексти, які ми сприймаємо, марковані темпорально. Мовний ландшафт міста постає територією комунікації, діалогу у відносно замкнутій спільноті містян, «своїх», а не «чужих», між я і *ти-ми-ви*.

Протиставлення «свої-чужі» природно особливо актуалізоване в період зовнішньої воєнної загрози, яка згуртовує і об’єднує спільноту – ціннісно та емоційно, що і дозволяє громадянам ефективніше взаємодіяти. Зазначена опозиція яскраво проявлена у лінгвістичному ландшафті столиці України через категорію персональності, що і буде розглянуто у статті.

Аналіз досліджень. Четвертий рік повномасштабного російського вторгнення диктує значні зміни в українському мовознавчому дискурсі. Бачимо сплеск інтересу дослідників до проблеми співвідношення мови і війни; результатом аналізу питання стали як багаточисленні індивідуальні публікації (Данилейко, 2023; Демська, 2024б; Дем’янчук, 2025; Снитко, Гречка, 2022 і т. д.), так і колективні монографії (Досвід війни, 2024; Мова і війна, 2024; Український континуум, 2024). Але особливо цікавим у цьому контексті постає лінгвістичний ландшафт міста – як елемент пропаганди, частина інформаційного протистояння – площина, на якій мова війни повсякчас оточує кожного містянина. Дослідження мовного ландшафту вже тривалий час перебуває у полі зору науковців (Л. Л. Белея, Г. П. Мацюк, С. О. Соколової, Ю. О. Олійник, О. Г. Рудої та ін.), проте такі студії саме під кутом зору війни ще не отримали значної уваги. Можемо зауважити одну з останніх публікацій О. М. Демської «Лінгвістичний ландшафт міста у стані війни», у якій не тільки висвітлено функціонування власних назв міста на тлі війни, а й проаналізовано прийоми інформативно-безпекового впливу оніма у мовному ландшафті, простежено здатність пропріатива бути «інструментом ефективного протистояння» (Демська, 2024а: 15).

Детальне опрацювання елементів мовного ландшафту міста у час війни ще не здійснено, що й актуалізує цю розвідку.

Мета статті – проаналізувати надписи з воєною тематикою, що з’явилися у лінгвістичному ландшафті м. Києва упродовж 2023–2025 рр.; розглянути, яким чином у досліджуваному матеріалі проявлено семантику персональності; простежити функції прономінативів у текстах мовного ландшафту міста.

Виклад основного матеріалу. Персональність, як вважає Н. Ю. Ясакова, це «функційно-семантична категорія, що характеризує учасників позначуваної ситуації щодо їхньої ролі в комунікативному акті... Поняттєву основу персональності становлять протиставлені одне одному значення першої, другої та третьої осіб, співвідносні з канонічною комунікативною ситуацією» (Ясакова, 2017: 370). Існує кілька способів реалізації акценту на персональності у реченні: наявність суб’єктної і предикатної синтаксем («*Я люблю третю штурмову*»), наявність лише предикатної синтаксеми («*Вболіваю за перемогу!*»), наявність лише суб’єктної синтаксеми («*Мам, я в Азов*»).

Перша особа однини – це форма зі значенням суб’єкта повідомлення (Українська мова, 2004: 447). Мовець, я, є вихідною точкою згаданої раніше тріади Я-ТУТ-ТЕПЕР, своєрідна альфа і омега пізнання, від самоусвідомлення, самоідентифікації, виокремлення себе у ряді індивідів до протиставлення себе іншому, досягнення світу у просторі і часі. Першу особу, виражену за допомогою займенника-підмета (і дієслова-присудка), віднаходимо у низці надписів, зібраних у публічному просторі м. Києва упродовж 2023–2025 рр.: «*Кожна дорога – це шлях додому. Повертайся, я чекаю!*», «*Шлях ветеранів і ветеранок. Я теж повернувся «чужим» у цивільний світ*», «*Я люблю третю штурмову*», «... *Зниклі безвісті – це Герої, яких вдома чекають рідні! Я борюсь за тебе! Я за тебе кричу!*», «*Мамо я повернусь*», «*Мам, я в Азов*». Вираження особовості лише за допомогою дієслова-присудка фіксуємо у таких випадках: «*Кохаю котика у вільній Україні*», «*Око за око зуб за зуб загризу за тризуб*», «*Вбачаю у волонтерстві своє призначення. Кирило Гарнага.....# Проект ПоколінняПеремоги...*», «*Відстежую ціль. Бережу. Захищаю небо*», «*Вболіваю за перемогу!*»,

«Мрію прокидатись і бачити вранці твій погляд, а не спогади про війну. Розділиш мій погляд на світ?» та ін. У наведених прикладах активний я-суб'єкт, транслюючи свою позицію, семантично потенційно зіставляє себе з *ти*-адресатом, останній же опиняється в ситуації вибору: ідентифікує себе із суб'єктом (його міркуваннями, діями тощо), чи дистанціюється, заперечуючи

Низькочастотний в проаналізованих текстах присвійний займенник *мій*, що вказує на належність предмета індивідууму (*я*): «*Стійкість – моя сила*», «*Воля – моя сила. Підтримай збірну воїнів на Іграх нескорених 8-16 лютого*», «*В моїх жилах тече свобода*», «*Мрію прокидатись і бачити вранці твій погляд, а не спогади про війну. Розділиш мій погляд на світ?*» і т. д.

Адресат повідомлення, виражений другою особою однини, *ти*, набагато більш поширений (навіть превалюючий) серед зібраного матеріалу порівняно з першою особою однини (персональність виражено і за допомогою прономінатива, і за допомогою лише особового дієслова): «*Ти можеш допомогти біженцям напряму в І клік*», «*...Ти пам'ятаєш, що тисячі цивільних в полоні?...*», «*Зброя є, потрібен ти*», «*Шаманбат. Ти вже готувався*»; «*Твори історію з Азовом*», «*Стань воїном кіберфронту*», «*... Вривайся у третю штурмову....*», «*Вступай до лав бригади «Рубіж»*», «*Стань перемогою*», «*Бригада Рубіж потребує спеціалістів. Обери своє місце у війську, долучайся!*», «*Вполной ворога. Став плюс*», «*Підтримуй збір на дрони-камікадзе*», «*Гаси ворога дистанційно разом з бригадою «Гарт»* та ін. Таке домінування може бути пояснене прагматичною метою надпису: не так вираження власних почуттів і емоцій *я*, як питання, звернення, заклик і т. д. до іншого, *ти*-співрозмовника, до якого скеровано текст. Важливо також зазначити, що частотності займенника *ти* сприяє відсутність прямого його співвідношення з певним родом (стосується і займенника *я*), а така особливість робить висловлювання зі згаданим прономінативом певною мірою універсальним, всеосяжним.

Мовний ландшафт міста чіпляє і провокує адресата, передбачає своєрідну розмову з людиною, яка читає надпис. Текст на тлі міста часто є питанням; контекстуально розуміємо наявність суб'єкта-*я*-мовця і *ти*-адресата – до якого звернено текст, тобто конкретного себе як учасника діалогу (зафіксовано приклад творення справжнього діалогу – «*Ти як? Ти як, глядачу? Ти як, художнику? Ти як, мистецтво? Світе, ти як взагалі?*», сторонньою особою доклеєно: «*Я нормально*»). Тому у зібраному матеріалі майже відсутня третя особа

(*він, вона, воно*), яка неактуалізована і віддалена, адже не належить до кола 1 і 2 осіб, що безпосередньо комунікують.

Речення з *ти*-особою, формально маючи ознаки означено-особових, мають узагальнено-особову семантику, бо можуть бути співвіднесені не з конкретним адресатом, а з узагальненим, і цим адресатом, зрештою, може стати кожен. Але, водночас, маємо справу все-таки з означено-особовими реченнями, бо узагальнено-особова семантика у зафіксованих текстах нижчого ступеня, ніж скажімо, у прислів'ях і приказках (де відображено колективний досвід, повторювані, типові дії). Крім того, у наведених випадках є часова маркованість тексту, співвіднесеність із подіями у реальному часі, у даному випадку певними етапами російсько-української війни (як зазначає В. М. Бріцин, у тому числі «відсутність актуального часового прочитання» дає підстави кваліфікувати речення як узагальнено-особове (Бріцин, 2019: 232).

Значний масив текстів із персональністю *ти* містить імперативи, які виражають спонукання адресата до виконання дії, позначеної дієсловом (Українська мова, 2004: 634) (спонукання до невиконання дії не зафіксовано): «*Загранатометь на контрнаступ*», «*Перетвори свою лють на зброю*», «*Сильним теж потрібна підтримка. Звертайся до центрів допомоги врятованим*», «*Наближай перемогу!*», «*Перетвори свої бонуси на розвідувальні дрони*», «*Поясни дітям правила поведінки з мінами*», «*Стань воїном перемоги*», «*Працюй у ритмі перемоги*» і т. д. Імперативи мають семантику заклику, пропозиції, поради; значення категоричного наказу, заборони, погрози, зобов'язання, вимоги і т. ін. відсутні. Спонукальним реченням у мовному ландшафті не властиві етикетні формули (*будь ласка, зроби ласку, прошу* тощо).

Присвійний займенник *твій* (*твоя*) у зафіксованих текстах зустрічаємо зрідка: «*Це твоя битва*», «*Мова твоя зброя*», «*Твій донат рятує життя*», «*Одна кров Україна. Твоя кров – ціна життя*», «*Твій шанс стати героєм!*», «*Підпишить петицію № 22 / 239312-еп...Твій підпис важливий*», «*Воїн Тарас загинув, захищаючи Україну. Тепер справедливість – у твоїх руках*», «*Мрія твоя воля*» і т. д.

Ми-персональність проявлено при називанні *я + ти* / кількох осіб / необмеженої групи осіб, із якими мовець об'єднаний спільними цінностями, ідеями, поглядами (Шабат-Савка, 2022: 17). Персональність першої особи множини реалізується за допомогою прономінатива *ми* і / або особового дієслова: «*Де ми там перемога. Рабів до раю не пускають*», «*Поїхали з нами*», «*Разом ми зможемо*», «*Червоне полум'я наступу Бригада Чер-*

вона калина приєднуйся до нас Гвардія наступу», «Ми єдині, ми Україна», «Ветерани не завжди схожі на супергероїв, тому що вони – справжні. Ветерани серед нас», «Третій армійський корпус. Ми тут щоб жити», «Віримо в ЗСУ», «Навчемо всіх цінуємо кожного Хартія», «Допомагаємо аеророзвідці підтримаємо крила Перемоги!», «Гартуємо українців! Go в Азов», «Дякуємо, що захищаєте нас!», «Важливо! Створюємо разом з вами сузір'я дронів, що захищатиме наше небо!», «Турбуємося про те, щоб у русні гарно палало», «Знищимо ворога в один клік!», «Помстимося за Маріуполь», «Не пробачимо ніколи».

Займенник *наш* – чи не найчастотніший серед виражальних засобів посесивності: «Наша доля – Перемога», «Наша допомога ЗСУ: 2 млрд 100 млн грн», «Наші герої – символ єднання і гордість нації», «Іноземцю! Приєднуйся до нашої боротьби за мир і демократію в Європі та усьому світі, вступи до лав Національної гвардії України», «Буревій. Незламність наше друге я», «Пивоварня «Гонзо» збирає на авто для нашого друга Курпача Олександра та його побратимів з 47 ОМБр!», «Герої наших вулиць», «Наші ще не вдома! 53 ОМБр. Зниклі, полонені, загиблі», «Віримо в ЗСУ! Наші янголи-охоронці» і т. д.

Персональність *ви* (множина адресатів, належних до «своєї» громади, містяни) майже не виражена за допомогою займенників другої особи множини (поодинокій випадок – «Завдяки вашим покупкам ми вже перерахували 72.4 млн. на потреби ЗСУ»), у цьому випадку найчастіше фігурують дієслова-імперативи (порівняймо таку ж ситуацію при *ти-суб'єкті*): «Допомога постраждалим. Перекажіть на допомогу тут», «Підтримуйте НЕЗЛАМНИХ. Купуйте зроблене у Харкові», «Подаруйте книгу на фронт», «Обміняйте російські книги на донат», «Оружжя не знімайте. 54 бригада», «Поверніть хлопців з полону», «Поверніть тата», «Народжені в боях. Не дайте світові забути 57 бригаду» і т. д.

У дослідженому матеріалі немає звертань, а тому і відсутнє ввічливе звертання на Ви, що демонструє розмивання, уніфікацію, вирівнювання статусів суб'єкта і адресата – адресат (сукупність адресатів) максимально наближений до мовця у комунікаційному процесі, перебуває на інтимній відстані, а не дистанційований через потенційну різницю соціального (економічного, освітнього, культурного тощо) статусу.

У контексті понять «свій-чужий» маємо звернути увагу на функціонування в текстах мовного ландшафту м. Києва зворотньо-присвійного займенника *свій*, семантика якого залежно

від ситуації корелює із значенням займенників *мій, твій, наш, їхній* тощо: «Зроби свій внесок у перемогу!», «Вбачаю у волонтерстві своє призначення», «93 ОМБР Холодний яр. Обери свою професію у бригаді», «Азов. Зроби свій вибір», «Розправ крила. Перетвори свої бонуси на розвідувальні дрони», «Цінувати свою і поважати чужу свободу», «Українські діти проживають своє дитинство під час війни», «Кожна сім'я чекає на повернення свого Воїна!» і т. д.

Цікаво зазначити, що всі прономінативи у досліджених надписах неатрибутовані – займенники постають без означень. У зафіксованому матеріалі майже немає неозначених і заперечних займенників, наприклад, *ніхто, хтось, будь-хто, казна-що, чортзна-що* тощо (окремі виключення: «Тано. Ніхто крім нас», «Готуємо до будь-якого сценарію. III окрема штурмова бригада»). Вочевидь, це зумовлено прагматикою функціонування текстів у мовному ландшафті міста: надпис має бути відносно лаконічним, інформаційно містким, без багатопрочитань і різнотлумачень, не потребувати пояснень і уточнень – що протирічить семантиці неозначеності; надпис не повинен мати негативні семантичні відтінки, які б утруднювали сприйняття. Семантично заперечні займенники (*ніхто, ніщо, нічий* тощо) – це «вказівка на відсутність, неіснування особи, предмета, кількості, ознаки, причини, мети» (Калашник та ін., 2022: 37), що частково перекреслює саму наявність персональності, а у зібраному матеріалі превалює «ствердження» індивіда (або групи) через особовість і присвійність, виражену займенниками *я, ти, ми, твій, наш* і т. д.

Висновки. Н. Ю. Ясакова дуже влучно зауважує, що «Інвентар та ієрархія персональних значень, актуалізація певних персональних опозицій, властивих публіцистичним, художнім текстам певного періоду, окремих авторів свідчать про ціннісні орієнтири суспільства або особи в час створення тексту» (Ясакова, 2017: 81).

Хоча *я* і є основною, центральною одиницею семантичного поля персональності, зібраний матеріал показує, що у мовному ландшафті м. Києва воєнного часу переважають тексти, у яких набагато частотніша 2 особа однини – *ти* (узагальнений адресат як частина спільноти) і 1 особа множини – *ми*, також особливо поширений займенник *наш*. Значеннево на перше місце висуваються не індивідуальні потреби і інтереси, а колективні, громадські. Мова відображає загальні суспільні процеси, спровоковані сьогочасною дійсністю України – активну комунікацію у громаді (між найближчими *я* і *ти*); гуртування містян до

єдності (*ми-об'єднання*), залучення до взаємодії (між *я-ми-ми*) і опору. Функціонування прономінативів у лінгвістичному ландшафті м. Києва підкреслює загальну тенденцію останніх воєнних років: українське суспільство і на рівні мови конструює себе як цілісну, багатогранну спільноту, яка сама вибудовує своє майбутнє, українське суспільство заново пізнає себе – як націю, як множину етносів (різні *я* і *ми* співіснують із єдиним *ми*); українське суспільство самостверджується через свою ідентичність – мовну, історичну, культурну (нечастотні *мій, твій* сплавлюються в спільних *свій, наші*).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брицін В. М. До питання методології односкладних речень в українській мові. Синтаксис української мови: хрестоматія: у 2 ч. / Упоряд.: А. К. Мойсієнко, В. В. Чумак, С. М. Шевель. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2019. Ч. 1. С. 228-239.
2. Данилейко О. В. Мова війни: визначення та перспективи досліджень в контексті гібридної війни. Закарпатські філологічні студії. 2023. Вип. 32. Т. 1. С. 101-107. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.18>
3. Демська О. М. Лінгвістичний ландшафт міста у стані війни. Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2024. Вип. 10. С. 5-18. <https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2024.10.5-18>
4. Демська О. М. Мова в оптиці війни. Folia Philologica. 2024. № 8. С. 24-35. <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/4>
5. Дем'янчук Ю. І. Генеза становлення мови війни в історико-політичному та історико-художньому контексті (український досвід). Закарпатські філологічні студії. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2025. Вип. 39. Т. 2. С. 171-192. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.2.30>
6. Досвід війни. Медійно-дискурсивний простір сучасної України. Warszawa. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2024. 239 с.
7. Калашник О. В., Олексенко О. А., Халіман О. В. Художня семантика й стилістика в українській інтимній поезії II пол. ХХ ст.: монографія. Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2022. 160 с.
8. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2024. 616 с.
9. Снитко О. С., Гречка С. О. «Битва нарративів» у сучасному медіапросторі України. Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2022. № 44. С. 86-117. <https://doi.org/10.17721/APULTR.2022.44.86-117>
10. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 820 с.
11. Український етномовний континуум в умовах війни Росії проти України: монографія / відп. редактор С. О. Соколова. Київ: Інститут української мови НАН України, 2024. 366 с.
12. Шабат-Савка С. Т. Займенник у системі координат української мови: відкрита лекція. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2022. 56 с.
13. Ясакова Н. Ю. Категорія персональності в українській літературній мові: дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01; 035. Київ, 2017. 457 с.

REFERENCES

1. Britsyn V. M. (2019) Do pytan'nia metodolohii odnoskladnykh rechen v ukrainskii movi [On the methodology of simple sentences in the Ukrainian language]. Syntaksys ukrainskoi movy: khrestomatii: u 2 ch. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 1. 228-239 [in Ukrainian].
2. Danyleiko O. V. (2023) Mova viiny: vyznachennia ta perspektyvy doslidzhen v konteksti hibrydnoi viiny [The language of war: definition and research prospects in the context of hybrid warfare]. Zakarpatski filolohichni studii, 32 (1). 101-107. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.18> [in Ukrainian].
3. Demska O. M. (2024) Lihvistychnyi landshaft mista u stani viiny [The linguistic landscape of a city at war]. Mova: klasychne – moderne – postmoderne, 10. 5-18. <https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2024.10.5-18> [in Ukrainian].
4. Demska O. M. (2024) Mova v optytsi viiny [Language in the optics of war]. Folia Philologica, 8. 24-35. <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2024/8/4> [in Ukrainian].
5. Demianchuk Yu. I. (2025) Heneza stanovlennia movy viiny v istoryko-politychnomu ta istoryko-khudozhnomu konteksti (ukrainskyi dosvid) [The genesis of the language of war in the historical-political and historical-artistic context (the Ukrainian experience)]. Zakarpatski filolohichni studii, 39 (2). 171-192. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.39.2.30> [in Ukrainian].
6. Dosvid viiny. Mediino-dyskursyvnyi prostir suchasnoi Ukrainy (2024) [The experience of war. The media and discursive space of modern Ukraine]. Warszawa. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. 239 [in Ukrainian].
7. Kalashnyk O. V., Oleksenko O. A., Khaliman O. V. (2022) Khudozhnia semantyka y stylistyka v ukrainskii intymnii poezii II pol. XX st.: monohrafiia [Artistic semantics and stylistics in Ukrainian intimate poetry of the second half of the 20th century: monograph]. Kharkiv: Kharkivske istoryko-filolohichne tovarystvo. 160 [in Ukrainian].
8. Mova i viina: dynamika movnoi systemy i movna polityka: monohrafiia (2024) [Language and War: The Dynamics of the Language System and Language Policy: a monograph]. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. 616 [in Ukrainian].
9. Snytko O. S., Hrechka S. O. (2022) «Bytva naratyviv» u suchasnomu mediaprostori Ukrainy [«The battle of narratives» in Ukraine's contemporary media space]. Aktualni problemy ukrainskoi lihvistyky: teoriia i praktyka, 44. 86-117. <https://doi.org/10.17721/APULTR.2022.44.86-117> [in Ukrainian].

10. Ukrainska mova: entsyklopediia (2004) [Ukrainian language: encyclopedia] Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M. P. Bazhana. 820 [in Ukrainian].
11. Ukrainskyi etnomovnyi kontynuuum v umovakh viiny Rosii proty Ukrainy: monohrafiia (2024) [The Ukrainian ethnolinguistic continuum in the context of Russia's war against Ukraine: a monograph]. Kyiv: The Institute of the Ukrainian Language of the NAS of Ukraine. 366 [in Ukrainian].
12. Shabat-Savka S. T. (2022) Zaimennyk u systemi koordynat ukrainskoi movy: vidkryta leksiia [Pronouns in the Ukrainian language coordinate system: open lecture]. Kamianets-Podilskyi: TOV «Drukarnia "Ruta"». 56 [in Ukrainian].
13. Iasakova N. Yu. (2017) Katchoriia personalnosti v ukrainskii literaturnii movi: dys. ... d-ra filol. nauk: 10.02.01; 035 [The category of personality in Ukrainian literary language: dissertation ... Doctor of Philology: 10.02.01; 035]. Kyiv. 457 [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.11.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.12.2025
Дата публікації: 31.12.2025